

ping dat prijsgeven van den godsdienst voor de volksschool gedooft. Voor die vierschaar worde het uitgemaakt, of Holland's volk, dat het meest door den godsdienstigen factor een natie werd, zóó aan zijn oorsprong ontaard is, zóó zijn verleden kan verloochenen, dat het den godsdienstloozen staat als groot-onderwijzer der jeugd, als opvoeder zijner zonen erkent. Er als men die uitspraak vreezend, dan den anderen term van het dilemma kiezend, van christelijke deugden in zijn wet blijft spreken, en een »godsdienst-boven belijdenisverschil» als godsdienst van den Staat octroyeert, wederom niet bij vertoog en sluitreden, maar bij het ontwaakte geweten, bij den gezonden zin onzes volks moet dan een hollandsch antwoord op de vraag gezocht, of dat ingekrompen Christendom werkelijk het Christendom zijner vaderen, dat Christendom is, waardoor ons volk machtig is geworden, en waarvoor het bloed onzes volks heeft gevloeid.

Op de staatsschool moet, bij eene gemengde bevolking als de onze is, de hoofdfactor onzer landshistorie of verzwakt of verzwegen, zoo men niet ergeren wil, wie op een gemengde school voor ergernis veilig moet zijn. Derhalve moet aan dienzelfden rechter van het volksgeweten de zeer ernstige vraag worden voorgelegd, of door het verninken der volksgeschiedenis geen geweld wordt gepleegd aan het nationale leven. Moet de staatsschool weren, wat een deel des volks krenken kon, we wenschen die onvrije, die gebonden school dan voor het vrije volksgeweten te plaatsen, met de snijdende vraag, of niet geheel het volk op 't diepst gekrenkt wordt, zoo men de schoonste bladzijden wegscheurt uit het boek van zijn verleden. Gevraagd willen we hebben, of dat nog volksgeschiedenis heeten mag, als men wel namen en jaarcijfers, wel feiten en gebeurtenissen noemen mag, maar zorgvuldig den levensgeest verbergen moet, die dat doode geraamte eens heeft beziel. We willen dat het volk zelf beslisse, of het lijdelijk dien zedelijken zelfmoord zal dulden,